

TUTTU VIERAS KIELI

Viittomakielen opiskelu lukiossa

Silja Kaasalainen ja Bella Säälehto
Opinnäytetyö, kevät 2017
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus
Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Kaasalainen, Silja & Säälehto, Bella. Tuttu vieras kieli – viittomakielen opiskelu lukiossa. Diak, Turku, kevät 2017, 45 s., 6 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, viittomakielen ja tulkkauksen koulutus, tulkki (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää lukio-opiskelijoiden kokemuksia viittomakielen kurssilla opiskelusta, sen hyödyllisyyttä ja opiskelijoiden tietoisuutta viittomakielestä. Työn tietoperustassa käsitellään vieraiden kielten opetusta Suomessa, viittomakieltä ja sen asemaa sekä viittomakielen opiskelua. Lisäksi osiossa perehdytään lyhyesti viittomakielen opiskeluun lukiotasolla Yhdysvalloissa sekä viittomakielen opiskelun hyötyihin.

Työn aineistonkeruumenetelmänä oli sähköinen kysely, jonka vastaajina toimivat opiskelijat, jotka olivat opiskelleet viittomakieltä lukiossa. Kysymykset liittyivät opiskelijoiden tietoihin viittomakielestä ennen kurssia, kokemuksiin kurssista sekä aikomuksista jatkaa viittomakielen parissa kurssin jälkeen. Kysely lähetettiin kahden lukion rehtorille, jotka välittivät kyselyn eteenpäin opiskelijoille. Kyselyyn osallistui yhteensä 17 opiskelijaa, joista neljä oli miehiä ja loput naisia.

Tutkimuksesta selvisi, että suurimpana syynä viittomakielen kurssin valitsemiseen oli kiinnostus yleisesti kieliä kohtaan. Kurssin valitsemisen syyn voitiinkin nähdä olevan sidoksissa haluun jatkaa viittomakielen opiskelua myöhemmin. Suurin osa vastaajista myös koki viittomakielen oppimisen hyödylliseksi, vaikka ei olisi käyttänyt kieltä kurssin jälkeen.

Suurimmalla osalla vastaajista oli myös ennakkokäsityksiä viittomakielestä. Näitä olivat esimerkiksi se, että viittomakieli on kansainvälistä ja viittomakieli koostuu eleistä ja pantomiimista. Yllättävin tutkimustulos oli, että suurimmalla osalla ennakkokäsitykset eivät olleet muuttuneet viittomakielen kurssin jälkeen.

Asiasanat: kieltenopetus, lukio-opiskelu, vieraat kielet, viittomakieli

ABSTRACT

Kaasalainen, Silja & Säälehto, Bella. Known Unknown Language – Studying Finnish Sign Language in High School. 45 p., 6 appendices. Language: Finnish. Turku, Spring 2017. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Sign Language Interpretation. Degree: Sign Language Interpreter.

The aim of this thesis was to investigate students' experiences of Sign Language studies in high school, the benefits of the Sign Language course and the students' knowledge in Sign Language. The theory part of the study consists of foreign language teaching in Finland as well as Sign Language, its status and Sign Language studies. In addition, the theory part discusses shortly the Sign Language studies in the U.S. high schools and the benefits of learning Sign Language.

The material was collected by an online questionnaire and the survey was sent to the principals of two high schools. The survey was forwarded to the students who had studied Sign Language in these two high schools. The questions covered the students' knowledge in Sign Language before the course, their experiences of the course and their wish to continue to study Sign Language after the course. Altogether 17 students, four men and 13 women, participated in this survey.

The major results were that one of the most important reasons to choose a Sign Language course in the curriculum was the general interest in foreign languages. Furthermore, it can be concluded that the reasons behind the choice were related to the wish of continuing Sign Language studies later in life. The majority of the participants also discovered learning Sign Language to be beneficial even if they had not signed after the course.

What is more, most of the participants had some preconceptions of Sign Language, including the impressions of Sign Language being international and consisting of gestures and mime. The most unexpected result of this study was that the preconceptions of most of the students had not changed after the course.

Keywords: Foreign Languages, Language Teaching, Sign Language, Studying in High School

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 VIERAIDEN KIELTEN OPETUS SUOMESSA.....	7
2.1 Kielten opetuksen tausta	7
2.2 Vieraiden kielten opetuksen historiaa	9
2.3 Kielten opetus nyt	10
2.4 Kielivalinnat	11
3 VIITTOMAKIELEN OPETUS.....	13
3.1 Viittomakieli ja kuurojen kulttuuri.....	13
3.2 Viittomakielen opetus lukiossa.....	15
3.3 Viittomakielen opetus lukiossa Yhdysvalloissa	16
3.4 Viittomakielisten kielelliset oikeudet.....	17
3.5 Viittomakielen opiskelun hyödyt.....	18
4 KARTOITUS	20
5 TULOKSET	23
5.1 Ajatukset viittomakielestä ennen kurssia	23
5.2 Ajatukset viittomakielestä kurssin jälkeen.....	26
5.3 Viittomakieli lukion jälkeen.....	27
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	28
LÄHTEET.....	31
LIITTEET	35
Liite 1 Kysely opinto-ohjaajille.....	35
Liite 2 Kysely viittomakielen kurssia tarjoaville kouluille.....	37
Liite 3 Infokirje opiskelijoiden vanhemmille kyselystä	39
Liite 4 Saatekirje opiskelijoiden kyselyyn.....	40
Liite 5 Webropol-kysymykset	41
Liite 6 Lisätietoa Diakin verkkokursseista	45

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössämme käsittelemme yleisesti vieraiden kielten opetusta, sen historiaa, nykytilannetta ja niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelijoiden kielivalintoihin. Työmme varsinaisena tutkimuskohteena on viittomakielen opiskelu lukioissa. Tämä sisältyy vieraiden kielten opetukseen lukioissa, sillä suomalainen viittomakieli on suomenkielisille vieras kieli aivan kuten ruotsi tai englanti-kin.

Viittomakieli on yksi maamme vähemmistökielistä, ja sillä on perustuslaillinen asema maassamme. Kuitenkin viittomakielen opetus lukiotasolla vieraan kielen valinnaisaineena on ollut vähäistä, mikä voi johtua siitä, että viittomakielellä ei ole vahvaa näkyvää asemaa yhteiskunnassamme. Tämä sai meidät pohtimaan, olisiko viittomakielen kursseja mahdollista järjestää laajemmin Suomen lukioissa. Sen vuoksi kiinnostuimmekin aiheesta ja halusimme keskittyä työssämme kahteen lukioon, joissa on järjestetty viittomakielen kursseja monen vuoden ajan. Halusimme erityisesti selvittää tarkemmin, mikä on vaikuttanut siihen, että opiskelijat ovat kiinnostuneet viittomakielestä.

Teimme kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen luomalla kyselyn opiskelijoille, jotka ovat opiskelleet viittomakieltä lukioaikanaan. Tutkimuksen päätarkoituksena oli selvittää, mitkä tekijät olivat vaikuttaneet siihen, että opiskelija oli valinnut viittomakielen opiskelun, oliko hän kokenut sen hyödylliseksi ja oliko hän käyttänyt kieltä opiskelujen jälkeen. Halusimme kyselyn kautta kartoittaa myös yleisesti, millainen kiinnostus opiskelijoilla on viittomakieltä kohtaan.

Opinnäytetyömme näkökulma muodostuu katsauksesta vieraisiin kieliin ja suomalaiseen viittomakieleen sekä niiden opetukseen. Lisäksi työssämme on havaittavissa opiskelijoiden näkökulma, sillä analysoimme heidän vastaustensa perusteella niitä kokemuksia, joita heillä on viittomakielestä ja lukion viittomakielen kurssista. Tuomme kyselyn tulosten kautta esille opiskelijoiden näkökulmaa viittomakielen opiskelusta lukiossa.

Työmme toi lisäksi viittomakieltä ja tulkin ammattia näkyvämmäksi niiden koulujen henkilökunnalle ja opiskelijoille, jotka osallistuivat tutkimukseen. Tarkoituksenamme olikin selvittää, millainen viittomakielen opiskelutilanne on sekä tuoda kieltä ja alamme näkyvämmäksi lukioille. Toivomme myös, että työmme kautta lukiot voisivat harkita viittomakielen kurssien järjestämistä oppilaitoksissaan.

2 VIERAIDEN KIELTEN OPETUS SUOMESSA

Suomalainen opetusjärjestelmä on saanut paljon huomiota maailmalla, ja monesti siitä on haluttu ottaa oppia. Yksi merkittävimmistä asioista suomalaisessa koulutusjärjestelmässä on se, että kaikille pyritään tarjoamaan maksuttomat ja tasa-arvoiset oppimismahdollisuudet. (Finnish National Agency for Education i.a.)

Voidaan ajatella Suomen olleen edelläkävijänä myös kielten opetuksessa, sillä muissa Euroopan maissa alettiin 1990-luvulla pohtia samoja kielten opetukseen liittyviä kysymyksiä, joita Suomessa oli pohdittu yli kymmenen vuotta aiemmin. (Numminen & Piri 1998, 13.) Tässä luvussa tarkastellaan tarkemmin kielten opetuksen taustaa, kielten opetuksen historiaa, vieraiden kielten opetusta luki-ossa ja niitä perusteita, joilla opiskelijat ovat valinneet vieraita kieliä opintoihinsa.

2.1 Kielten opetuksen tausta

Suomen liittyminen Euroopan unionin jäseneksi on omalta osaltaan vaikuttanut Suomen kielikoulutuspolitiikkaan. Kielikoulutuspolitiikka ei ole yksinomaan kansallinen asia. Monet kansainväliset sopimukset, asiakirjat, viitekehykset, suunnitelmat ja strategiat vaikuttavat Suomen kielikoulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen. (Luukka, Sajavaara & Pöyhönen 2007, 19.)

Kielisuunnittelu tarkoittaa yleensä kielen käyttöön, rakenteeseen, sanastoon, asemaan tai opetukseen vaikuttamista. Eli se on tietoista pyrkimystä muuttaa kieltä tai sen toimintoja yhteiskunnassa. Kielisuunnittelua voivat tehdä niin viranomaiset, ammatilliset ryhmät, yksityiset järjestöt kuin yksilötkin. (Luukka, Sajavaara & Pöyhönen 2007, 15.)

Kielipolitiikka puolestaan on yhteiskunnan suhdetta eri kieliin ja eri kieliä puhuviin ihmisryhmiin. Sillä tarkoitetaan myös kielitutkimuksen ja kielenhuollon tietoi-

sia toimenpiteitä tämän suhteen hoitamisessa. Kielipolitiikan ja kielisuunnittelun yhteys voidaan nähdä kaksisuuntaisena niin, että kielisuunnittelu johtaa kielipolitiikan määrittelyyn tai kielipolitiikka ohjaa kielisuunnittelua. (Luukka, Sajavaara & Pöyhönen 2007, 15.)

Kielikoulutuspolitiikka on koulutuspolitiikan ja kielipolitiikan välissä. Kielikoulutuspolitiikan tulisi vastata kieliyhteisössä ja yhteiskunnassa todettuihin tarpeisiin. Kielikoulutuspolitiikkaan liittyy myös kysymys sekä yksilön että yhteisön kielellisistä oikeuksista. (Luukka, Sajavaara & Pöyhönen 2007, 15.)

Suomen kielipoliittiset elimet ovat oikeusministeriö, Svenska Finlands folkting, Samediggi eli Saamelaiskäräjät, Romaniasiaain neuvottelukunta, Kotimaisten kielten keskus (Kotus), Kielikoulutuspolitiikan verkosto sekä Kotoistushanke, joka on aloitettu vuonna 2004. Hankkeen tavoitteena on, että Suomen tietojärjestelmiä voitaisiin käyttää kaikilla maamme kielillä. (Kotimaisten kielten keskus i.a. b.)

Oikeusministeriön demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioiden yksikön tehtävänä on edistää ja seurata kielellisten oikeuksien toteutumista sekä huolehtia sen laissa määrättyistä tehtävistä. Svenska Finlands folkting on Suomen ruotsinkielisten asukkaiden yhteistyöelin, joka valvoo sekä edistää heidän etujaan ja oikeuksiaan.

Suomen saamelaisten korkein poliittinen elin on Saamelaiskäräjät. Yksi Saamelaiskäräjien toimisto on saamen kielen toimisto, joka muun muassa huolehtii ja avustaa erilaisissa saamen kielen käännöksiin ja tulkkauksiin liittyvissä asioissa. Romaniasiaain neuvottelukunnan tehtävänä on esimerkiksi kehittää romanien ja viranomaisten välistä yhteistyötä sekä edistää romanikielen ja -kulttuurin asemaa. (Kotimaisten kielten keskus i.a. b.)

Kotimaisten kielten keskus (Kotus) on asiantuntijalaitos, joka kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen. Sen tehtävänä on suomen ja ruotsin kielten neuvonta, huolto, tutkimus ja sanakirjatyö. Lisäksi Kotuksella on laissa säädetty tehtävä huolehtia myös saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen aseman

vahvistamisesta. (Kotimaisten kielten keskus i.a. b.) Kielikoulutuspolitiikan verkoston tarkoituksena on tuoda yhteen kielikoulutuksen toimijoita, lisätä tietoisuutta kielikoulutuksen moniulotteisuudesta sekä vaikuttaa kielikoulutuspolitiikkaa koskeviin päätöksiin. (Kielikoulutuspolitiikan verkosto i.a.)

2.2 Vieraiden kielten opetuksen historiaa

Suomessa vieraiden kielten opetus sai alkunsa vuonna 1960, kun kansakouluasetukseen sisällytettiin opetettavaksi aineeksi vieras kieli. Päätökseen vaikuttivat etenkin Ruotsin kielenopetuskokeilujen myönteiset kokemukset. (Numminen & Piri 1998, 8.)

Yksi merkittävimmistä asioista Suomen kielten opetuksen historiassa on peruskoulun luominen, jolloin kielten opetus tuli pakolliseksi koko ikäluokalle. Peruskoulu-uudistuksen yhteydessä pohdittiin, tulisiko vieraita kieliä olla yksi vai kaksi. Englannin ajateltiin olevan paras vaihtoehto vieraaksi kieleksi, ja sitä perusteltiin englannin kielen yleismaailmallisella asemalla ja sillä, että se on helposti opittava kieli. Lopulta päädyttiin kahteen vieraaseen kieleen. Englannin lisäksi oppilaan tuli opiskella toista kotimaista kieltä, eli joko suomea tai ruotsia. Tämän ajateltiin myös turvaavan Suomen kaksikielisyyttä. (Numminen & Piri 1998, 8.)

Kielten opetukseen säädettiin ensin tasokurssijärjestelmä, jonka avulla haluttiin taata, että oppilailla oli mahdollisuus opiskella myös joitain muita aineita, mikäli heillä oli vaikeuksia kielten opiskelussa. Tasokurssijärjestelmän haittapuoli oli se, että etenkin pojat valitsivat alimpia tasokursseja, jolloin he sulkivat itseltään mahdollisuuden jatkaa lukioon. Lopulta tasokursseista luovuttiin 1980-luvulla. (Numminen & Piri 1998, 9.)

Vuosina 1976–1978 Suomessa työskenteli kieliohjelmakomitea, jonka tehtävänä oli suunnitella kielten opetusta. Komitea koostui kieltenopettajista ja opettajien ammattijärjestön johtohenkilöistä. Komitealla oli kaksi tehtävää. Ensimmäinen oli selvittää, kuinka laajasti Suomessa opiskellaan kotimaista kieltä ja vieraita kieliä. Toisena tehtävänä oli tehdä ehdotus, joka turvaisi toisen kotimaisen

kielen ja vieraiden kielten monipuolisen toteutuksen koulujärjestelmässä ja muussa opetustoiminnassa. (Numminen & Piri 1998, 10–11.)

Kieliohjelmakomitea ehdotti, että tietyn prosenttiosuuden Suomen väestöstä tuli osata tiettyjä kieliä. Ajateltiin, että koko väestön tulisi osata englantia ja ruotsia, mutta kaikilta ei odotettu hyvää kielitaitoa, vaan osalta tyydyttävää ja osalta välttävää. Komitea asetti myös tietyt prosenttiosuudet saksan, ranskan ja venäjän kielen osaamiselle. Kun vuonna 1980 alettiin uudistaa koululainsäädäntöä, komitean ehdotukset otettiin huomioon. Tavoitteena oli muun muassa, että lukiossa 95 % opiskelijoista jatkaisi peruskoulussa aloittamansa valinnaisen vieraan kielen opiskelua ja lukiossa aloittamansa valinnaisen kielen opiskelua. 1990-luvulla alkoivat myös muiden Euroopan maiden kielisuunnittelijat pohtia samoja kysymyksiä, joita kieliohjelmakomitea oli Suomessa pohtinut. Suomi näyttää siis olleen muita Euroopan maita edellä vieraiden kielten opetuksen suunnittelussa. (Numminen & Piri 1998, 11–15.)

2.3 Kielten opetus nyt

Nykyään vieraiden kielten opiskelun voi aloittaa entistä varhaisemmassa vaiheessa. Yleisimmin vieraan kielen opiskelu aloitetaan kolmannella vuosiluokalla, ja useimmiten vieras kieli on englantia. Yhteisen niin sanotun pakollisen kielen opiskelun lisäksi oppilas voi opiskella kieliä vapaasti valittavana aineena. (Suomen kieltenopettajien liitto ry i.a.)

Vuosien mittaan monet päätökset ovat muuttaneet kielten opiskelua niin peruskouluissa kuin lukioissakin. Päätösten myötä kielten opiskelun pakko on vähentynyt ja mahdollisuudet kielten opiskeluun ovat supistuneet. Yhä useampi osaa peruskoulun jälkeen vieraana kielenä vain englantia ja ruotsia. (Suomen kuva-lehti 2012.) Lukioissakin näkyy kielitaidon kaventuminen, sillä kieliä valitaan vähemmän. Vieraiden kielten opetukseen vaikuttaa myös se, että lukioiden rahoitusta on leikattu ja ryhmien minimikokoa on kasvatettu. (Opettaja 18/2015.)

Vuonna 2001 lukion opiskelijoista 48 % opiskeli kolmea kieltä, mutta vuonna 2013 vastaava luku oli 39,8 %. Vaikka kolmen kielen opiskelu oli vuodesta 2001 vähentynyt, oli kahden kielen opiskelu samassa ajassa kasvanut 12,6 %. (Suomen kieltenopettajien liitto ry i.a.)

Opetushallitus on tämän vuoden alussa myöntänyt perusopetuksen järjestäjille erityisavustuksia, joiden tarkoituksena on aikaistaa, kehittää ja lisätä kieltenopetusta niin varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa kuin perusopetuksessakin. Avustuksia on myönnetty yli neljä miljoonaa euroa ja tällä summalla olisi muun muassa tarkoituksena laajentaa kielitarjontaa alkamaan aikaisemmin ja lisätä tarjontaan kieliä, joita avustuksen saaneella kunnalla ei aikaisemmin ole ollut tarjonnassaan. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017.)

2.4 Kielivalinnat

Vieraiden kielten tarjonnassa on havaittavissa suuria eroja esimerkiksi paikkakunnasta riippuen. Muualla Suomessa kielitarjonta on usein Etelä-Suomea suppeampi, ja tämä rajoittaa oppilaiden valintamahdollisuuksia. Useimmiten ensimmäinen vieras kieli on englanti. Englantia pidetään tärkeimpänä kielenä, ja se onkin laajasti esillä niin mediassa, nuorten keskuudessa kuin kansainvälisessä toiminnassakin. Kielitarjontaa olisi kuitenkin syytä laajentaa. (Opettaja 18/2015; Pakkoruotsi.net i.a.)

Kielivalinnat eroavat tyttöjen ja poikien kesken. Perinteisesti tytöt ovat enemmän kiinnostuneita kielten opiskelusta kuin pojat, ja pojille kielten opiskelu on enemmän toiminnan välikappaleena kuin itsessään kiinnostuksen kohteena. Sukupuolen lisäksi valintoihin vaikuttaa se, millaisia valintoja kaverit tekevät ja millainen oppilaan kotitausta on. (Kielivalinnat ja kielten opiskelu 2005.) Aikaisemmissa tutkimuksissa on myös käynyt ilmi, että eniten oppilaan valintoihin lukiossa vaikuttivat hänen omat mieltymyksensä. Sen jälkeen valintoihin vaikuttivat tulevaisuuden suunnitelmat ja aikaisempi menestys kyseisessä oppiaineessa. (Nikki 1998, 34.)

Yhdysvalloissa on tehty useita tutkimuksia viittomakieleen liittyvistä kielivalinnoista. Näiden tutkimusten mukaan opiskelijoiden motivaatio oppia viittomakieltä liittyy vahvasti henkilökohtaisiin tai ammatillisiin syihin. Tällaisia syitä ovat esimerkiksi opiskelijan lähipiiriin kuuluva viittomakielinen henkilö tai kiinnostus viittomakielialaa kohtaan. Lisäksi yleinen kiinnostus kieliin, kuurojen maailmaan tutustuminen, englannin kielen parantaminen ja opintopisteiden saaminen ovat olleet muita syitä viittomakielen opiskelun aloittamiseen. (Rosen 2002, 31–38.)

3 VIITTOMAKIELEN OPETUS

Viittomakielen opetusta vieraana kielenä on järjestetty Suomessa lähinnä yksittäisinä kursseina yliopistoissa ja erilaisissa opistoissa. Sen lisäksi on tutkintoon johtavia ammatillisia koulutuksia, joissa viittomakielen opiskelu on keskeisessä roolissa. (Kuurojen Liitto 2017.)

Monissa suurimmissa lukioissa on laajat mahdollisuudet valita erilaisia kieliä opinto-ohjelmaan. Sitä on perusteltu usein halulla säilyttää mahdollisuus pitää yhteyttä eri kieliä ja kulttuureita edustavien ihmisten kanssa (Sajavaara 2006, 229). Viittomakieltä, joka on yksi maamme vähemmistökielistä, ei kuitenkaan useimmiten löydy lukioden kurssivalikoimista, mikä voi johtua siitä, että viittomakieliset ovat valtaväestölle vielä suhteellisen tuntematon ryhmä (Laanilan lukio 2013).

Tässä luvussa syvennyttään tarkemmin viittomakieleen, kuurojen kulttuuriin ja viittomakielen opetukseen lukiotasolla Suomessa. Vertailemme myös Suomen ja Yhdysvaltojen viittomakielen opetusta lukioissa, sillä Yhdysvalloissa viittomakielen opetus on Suomea edellä. Lisäksi luvun loppupuolella käsitellään lyhyesti viittomakielilakia ja viittomakielen oppimisen hyötyjä.

3.1 Viittomakieli ja kuurojen kulttuuri

Viittomakielet ovat vähemmistökieliä, jotka ovat kehittyneet kuurojen yhteisöissä. Ne ovat näköön perustuvia luonnollisia kieliä, joissa viesti tuotetaan käsillä ja vartalolla. Ne eroavat puhuttujen kielten rakenteesta omilla kielioppisäännöillään ja ilmaisutavoillaan. Esimerkiksi suomalaisessa viittomakielessä ei viitota suomen kielen mukaan. Viittomakieli ei myöskään ole kansainvälistä, vaan jokaisella maalla on oma viittomakielensä, jossa on samalla tavalla murteita ja tyyllilajeja kuin puhutuissakin kielissä. (Jantunen 2003, 19–21.)

Suomalaista viittomakieltä käyttää äidinkielenään noin 4 000–5 000 kuuroa, minkä lisäksi noin 10 000 kuulevaa henkilöä käyttää kieltä toisena tai vieraana kielenä (Jantunen 2003, 23). Suomessa käytetään myös suomenruotsalaista viittomakieltä, jonka kuuroja käyttäjiä maassamme on arviolta enää noin 90 (Kuurojen Liitto 2017). Tässä työssä keskitymme kuitenkin suomalaiseen viittomakieleen.

Kuurojen kulttuurihistoria alkoi, kun Carl Oscar Malm perusti ensimmäisen kuurojen koulun vuonna 1846, mutta käsitettä kuurojen kulttuuri alettiin käyttää vasta 1950-luvulla ensimmäisten kuurojen kulttuuripäivien yhteydessä. (Pokki 2011.) Kulttuuripäivät vakiinnuttivat asemansa pian ensimmäisen tapahtuman jälkeen ja niitä järjestetään nykyään kahden vuoden välein valtakunnallisten kulttuuripäivien nimellä. Tapahtumaan osallistuu runsaasti kuuroja eri puolilta Suomea ja tärkeintä kulttuuripäivissä onkin viittomakielisten kohtaaminen ja ajatusten vaihto omalla äidinkielellä. (Työväenmuseumo Westas 2016.)

Valtakunnallisilla kulttuuripäivillä on mahdollisuus tuoda esille uusia ideoita, ilmaisumuotoja ja kykyjä, sillä niissä järjestetään kilpailuja eri lajeissa, jotka vaihtelevat yhdistyksissä suosittujen harrastusten mukaisesti. Lajeja voivat olla esimerkiksi kerronta, esitelmä ja tanssi. Päivillä järjestetään myös esityksiä näyttämöllä ja esillä on usein kuurojen tekemiä käsitöitä. (Mikkeli 2016; Työväenmuseumo Werstas 2016.) Valtakunnallisten kulttuuripäivien lisäksi esimerkiksi Kuurojen Liiton viittomakielinen Teatteri Totti tuottaa viittomakielisiä esityksiä ja oopperaa. (Kuurojen Liitto ry i.a.)

Kuurot ovat vahvasti yhteisöllisiä ja he ovatkin perustaneet kuurojen yhdistyksiä, joissa järjestetään kokoontumisia viikoittain. Kuurojen yhdistyksiä on usein kutsuttu kuurojen ”toiseksi kodiksi”, sillä ne ovat aina olleet paikkoja, joissa kuurot pääsevät käyttämään äidinkieltään toistensa kanssa. Tämä on erittäin tärkeää, sillä arjessa on muuten vähän mahdollisuuksia kielelliseen vuorovaikutukseen. Monet kuurot esimerkiksi työskentelevät työpaikoissa, joissa he ovat ainoita viittovia työntekijöitä, eikä naapurustossa välttämättä ole toista viittomakielistä. Lisäksi yhdistyksillä järjestetään tiedotustilaisuuksia sekä tarjotaan kulttuuria ja sosiaalista yhteisöllisyyttä. (Kuurojen Liitto ry i.a.)

Kuurojen kulttuuri luo pohjan kuurojen identiteetille. Yhteisön kulttuuriin kuuluu sukupolvelta toiselle siirtyviä omanlaisia arvoja, uskomuksia, tapoja ja käyttäytymismuotoja, aivan kuten muihinkin kulttuureihin. Kuurojen kulttuuri on elämäntapa, joka perustuu näön varassa elämiseen ja yhteiseen visuaaliseen kieleen. Viittomakielellä kuurojen yhteisö välittää toisilleen esimerkiksi tietoa, tunnelmaisuja, normeja, tapoja ja perinteitä. Ymmärtääkseen kuurojen yhteisön perinteisiin kuuluvia tapahtumia, kertomuksia ja juttuja, täytyy myös ymmärtää kuurojen yhteisöä. (Jokinen 2000, 79–101.)

Kuuroilla on myös omanlainen visuaalisuuteen perustuva huumori, jossa leikitellään kuurojen ja kuulevien maailmojen eroilla ja yhteentörmäyksillä. Humoristiset esitykset voivat liittyä myös esimerkiksi viittomakielen tulkkeihin, sormiaakosleikkeihin ja kuurojen apuvälineisiin. Kuurojen vitseihin sisältyy usein ajatus kuurouden hyödyllisyydestä. (Laakso 2012, 8–10.)

Näköön perustuva elämäntapa on myös synnyttänyt kuurojen yhteisölle ominaisia tapoja ja käytäntöjä, kuten vilkkuvalot. Yhteisön tapoihin kuuluu myös toisen huomion herättäminen heilauttamalla kättä ilmassa tai koskettamalla kevyesti esimerkiksi olkapäähän tai käsivarteen. Jos istutaan vierekkäin ja halutaan kiinnittää toisen huomio vaivihkaa, voidaan myös koskettaa reiden yläosaa. Kosketusta ei saisi tehdä päähän, selkään, vatsaan tai kämmenselkään. Yksi kuurojen tärkeistä käyttäytymisnormeista on myös katsekontaktin käyttö, jota pidetään yllä pidempään kuin suomalaisessa kulttuurissa, sillä keskustelu viittomakielisen kanssa vaatii pysyvän katsekontaktin. (Jokinen 2000, 79–101.)

3.2 Viittomakielen opetus lukiossa

Viittomakieltä on tällä hetkellä mahdollista opiskella ainakin Kuopion Kallaveden lukiossa kaksi kurssia, alkeis- ja jatkokurssina, sekä Oulun Laanilan lukiossa puoli kurssia. Kurssit eivät kuitenkaan kuulu opetussuunnitelmassa vieraiden kielten osioon, vaan koulukohtaisiin erityiskursseihin (Kallaveden lukio & Laanilan lukio).

Kallaveden lukiossa järjestetään viittomakielen alkeis- ja jatkokurssit kerran lukuvuoden aikana. Yksi kurssi on pituudeltaan yhteensä 38 tuntia. Kursseilla on aina ollut yli 20 opiskelijaa, ja kurssia alettiinkin tarjota opiskelijoiden kiinnostuksen vuoksi. (Anne Sivén, henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2017.)

Laanilan lukiossa viittomakieli on valittu opetusohjelmaan sen vuoksi, että siellä on yli kymmenen vuoden ajan opiskellut viittomakielisiä opiskelijoita lähes vuosittain. Kurssia alettiin toteuttaa ensimmäisen kerran keväällä 2011 kuulevien opiskelijoiden kiinnostuksen vuoksi, ja sen toteuttajan toimi Viittomakielialan Osuuskunta Via. Tämän jälkeen kurssi on vakiintunut Laanilan lukion kurssitarjottimelle. Kurssi järjestetään kerran vuodessa, ja se sisältää kielen perusasioiden oppimisen lisäksi tutustumista kuurojen kulttuuriin. Kurssin tavoitteena on myös rohkaista opiskelijoita kommunikoidaan viittomakielisten kanssa, vaikka yhteistä kieltä ei juuri olisi. Kurssin valitsee vuosittain noin 20 opiskelijaa, ja siihen kuuluu yhdeksän 75 minuutin mittaista oppituntia, jolloin kurssin kesto on 15 oppituntia. (Laanilan lukio 2013; Tiina Rautalin, henkilökohtainen tiedonanto 18.1.2017.)

3.3 Viittomakielen opetus lukiossa Yhdysvalloissa

Viittomakielen opetus lukiossa vieraana kielenä on hyvin yleistä Yhdysvalloissa, ja opetus onkin yleistynyt viimeisen kahden vuosikymmenen aikana. Muun muassa Rosenin (2008, 15–20) tekemän kyselytutkimuksen mukaan lukuvuonna 2004–2005 Yhdysvaltojen 31 osavaltiossa amerikkalaista viittomakieltä (ASL) opetettiin 701 julkisessa lukiossa. Viidessä osavaltiossa ei järjestetty lainkaan amerikkalaisen viittomakielen opetusta ja kahdesta osavaltiosta ei annettu tarkkoja määriä lukioista, joissa viittomakieltä opetettiin. Lopuilta 12 osavaltiolta ei kyseisessä tutkimuksessa saatu vastauksia lukioiden amerikkalaisen viittomakielen kurssitarjonnasta. (Rosen 2008, 15–20.)

Tutkimukseen kuului vielä toinen osio, jossa kartoitettiin viittomakielen opetukseen osallistuneiden opiskelijoiden määriä. Osio toteutettiin kyselyllä, johon vastasi 18 osavaltiota. He ilmoittivat yhteensä 73 473 opiskelijan osallistuneen viit-

tomakielen kursseille samana lukuvuonna. (Rosen 2008, 15–20.) Kun koko maan lukioissa oli kirjoilla 9,4 miljoonaa opiskelijaa syksyllä 2004 (U.S. Bureau of Labor Statistics, 2005), tarkoittaa tämä, että noin 0,8 % lukiolaisista opiskeli viittomakieltä lukuvuonna 2004–2005. Täytyy kuitenkin muistaa, että Rosenin tutkimuksesta ei saatu tietoja viittomakielen opetusta järjestävistä lukioista ja viittomakieltä opiskelevien lukiolaisten määrästä kaikista 50 osavaltiosta, jolloin todellinen viittomakieltä opiskelleiden lukiolaisten määrä on ollut todennäköisesti korkeampi.

Yhdysvalloissa viittomakieltä opiskelleiden lukiolaisten määrää voi verrata Suomen tilanteeseen, jotta saadaan parempi käsitys viittomakielen opiskelijamäärien eroista. Kun vuonna 2015 Suomessa oli 104 100 opiskelijaa tutkintotoivoitteisessa lukiokoulutuksessa (Tilastokeskus 2016), voidaan viittomakielen opiskelijoita laskea olleen noin 0,04 % silloin, kun lasketaan Kallaveden ja Laanilan lukioiden viittomakielen kursseille osallistuvan vuosittain yhteensä noin 40 opiskelijaa. Tästä voidaan huomata, että Suomessa viittomakielen opetus lukio-
tasolla on vielä vähäisellä tasolla Yhdysvaltojen 0,8 % verrattuna.

Lisäksi viittomakielen opiskelu on lisääntynyt Yhdysvalloissa jatkuvasti, sillä vuonna 1997 Centre of Applied Linguistics (CAL) laski viittomakielen opetusta vieraana kielenä järjestäviä lukioita olevan 33 ja vuonna 2004 Rosenin tutkimuksessa tällaisia lukioita laskettiin olevan jo yhteensä 701 niissä 31 osavaltiossa, jotka osallistuivat tutkimukseen. Tämä tarkoittaa, että vain seitsemässä vuodessa viittomakielen opetusta järjestävien lukioiden määrä oli noussut jopa yli 2100 %. (Rosen 2008, 16–17.)

3.4 Viittomakielisten kielelliset oikeudet

Suomessa käytetään kansalliskielten, eli suomen ja ruotsin, lisäksi monia muitakin kieliä. Vaikka Suomen laissa ei suoraan määritellä vähemmistökieliä, on muutamia kieliä, joiden puhujien kielellisistä oikeuksista säädetään eri laeissa. Näitä ovat saamen kielet, Suomen romanikieli sekä suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli. (Kotimaisten kielten keskus i.a. a.)

Yksi tärkeistä viittomakielisten kielellisiä oikeuksia määrittelevistä laeista on toukokuun 1. päivä vuonna 2015 voimaan tullut viittomakielilaki. Sen tarkoituksena on edistää viittomakieltä käyttävien henkilöiden kielellisten oikeuksien toteutumista. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että viranomaisten on edistettävä toiminnassaan viittomakielisten mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään. Tällä hetkellä tämä toteutetaan pääasiassa tulkkauspalvelujen avulla. (Viittomakielilaki 2015.)

Uuden erillislain tarkoituksena on myös lisätä viranomaisten tietoisuutta viittomakielestä sekä viittomakielisistä kieli- ja kulttuuriryhmänä. (Oikeusministeriö 2015). Viittomakielilakia valmistelevan työryhmän mietinnössä on lisäksi pohdittu, kuinka tärkeää viranomaisten kielitaidon merkitys ja palvelun saanti suoraan viittomakielellä olisivat. Tämä korostuu erityisesti henkilökohtaisissa ja tunnepitoisissa palveluissa, kuten esimerkiksi psykoterapiassa, sillä ymmärrys kuurojen kulttuurisesta taustasta ja itse viittomakielen taito voisivat auttaa terapiamenetelmän valinnassa. (Viittomakielilakia valmistelevan työryhmän mietintö 2014.) Tämän vuoksi viittomakielen taito olisi erityisen hyödyllistä viranomaisammatteihin ja henkilökohtaisia palveluja tarjoaviin ammatteihin hakeutuville.

3.5 Viittomakielen opiskelun hyödyt

Kielten opiskelu avaa mahdollisuuden kommunikoida muita kulttuureja ja kieliä edustavien ihmisten kanssa. Vieraan kielen oppiminen ja kulttuuriin tutustuminen voikin vähentää ennakkoluuloja ja auttaa myönteisten asenteiden kehittämisessä kyseistä kieliryhmää kohtaan, sillä kulttuurisuhteiden rakentumisen on katsottu olevan sidoksissa kieleen. (Sajavaara 2006, 229.) Siispä myös viittomakielen oppiminen ja kuurojen kulttuuriin tutustuminen voisi auttaa vähentämään ennakkoluuloja viittomakielisiä kohtaan, sillä tämä vähemmistöryhmä on monille vielä melko tuntematon.

Yhdysvalloissa tehdyissä tutkimuksissa on myös selvinnyt, että opiskelijat, joilla on ollut haasteita puhuttujen vieraiden kielten oppimisessa, ovat saavuttaneet menestystä viittomakielessä (Rosen 2002, 31–47). Tästä huomiosta voisi olla

hyötyä suomalaisillekin, sillä suomen kieli kuuluu suomalais-ugrilaisiin kieliin. Tämä tarkoittaa, että suomen lähimpiä puhutuimpia sukukieliä ovat viro ja karjala ja tutuimpia etäsukukieliä saamelaiskielet ja unkari. (Kotimaisten kielten keskus i.a. a.) Koska suomen kieli ei siis ole sukua yleisimmille toisena tai vieraana kielenä koulussa opiskeltaville kielille, joita ovat englanti, ruotsi, saksa, espanja, ranska ja venäjä (Tilastokeskus i.a.), voi kielen oppiminen olla opiskelijalle haasteellista. Tällaisille opiskelijoille visuaalista kanavaa käyttävä kieli voisikin olla hyvä vaihtoehto.

4 KARTOITUS

Tutkimuksemme lähtökohtana oli aluksi selvittää lukioiden tilanteita viittomakielen opetuksen suhteen. Aloitimme tutkimuksemme 29.11.2016 lähettämällä alustavan kyselyn (Liite 1) sähköpostilla 14 lukion opinto-ohjaajalle ympäri Suomen. Emme kuitenkaan saaneet kyselyymme vastauksia, joten lähetimme sen uudelleen 12.1.2017 sähköpostitse. Lähetimme kyselyn yhteensä 10 eri kaupunkiin: Espooseen, Helsinkiin, Joensuuhun, Jyväskylään, Ouluun, Rovaniemelle, Tampereelle, Turkuun, Vaasaan ja Vantaalle. Valitsimme nämä kaupungit, sillä ne kuuluvat Suomen suurimpiin kaupunkeihin ja halusimme saada vastauksia mahdollisimman laajalta alueelta, eri puolilta Suomea. Lukiot valitsimme myös niiden suuruuden perusteella, sillä isoimmilla lukioilla olisi parhaat mahdollisuudet järjestää viittomakielen opetusta.

Opinto-ohjaajille lähettämämme kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa, oliko kouluissa tarjottu aikaisemmin tai tarjottiinko tällä hetkellä viittomakieltä oppiaineena. Kysyimme myös, olisiko kouluilla kiinnostusta osallistua Diakoniammattikorkeakoulun järjestämälle viittomakielen alkeiden verkkokurssille, jos lukiolla ei ollut resursseja järjestää viittomakielen opetusta.

Lähetimme alustavat kyselyt (Liite 2) myös opinto-ohjaajille Kuopion Kallaveden ja Oulun Laanilan lukioihin, sillä tiesimme viittomakieltä olevan näiden koulujen kurssitarjonnasta. Heiltä halusimme kerätä lisätietoa muun muassa siitä, mitkä asiat ovat vaikuttaneet siihen, että koulut tarjoavat viittomakielen kursseja, kuinka usein niitä toteutetaan ja riittääkö opiskelijoilla kiinnostusta kursseja kohtaan.

Seuraavaksi tarkoituksenamme oli lähettää kaikkien 16 lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoille tutkimuksemme varsinainen kysely, jossa olisimme selvittäneet opiskelijoiden kiinnostusta viittomakieltä kohtaan. Opinto-ohjaajista vastauksen saimme vain puolelta. Vähäisen vastausmäärän vuoksi päädyimme keskittymään tutkimuksessamme pelkästään Kallaveden ja Laanilan lukioiden opiskelijoihin, jotka ovat jo käyneet joko viittomakielen alkeiskurssin tai sekä alkeis- että jatkokurssin. Halusimme kartoittaa heidän kokemuksiaan viittoma-

kielestä ennen ja jälkeen kurssin. Meitä kiinnosti erityisesti se, miksi opiskelijat olivat valinneet kurssin, mitä ajatuksia opiskelijoilla oli viittomakielestä ennen kurssia ja kuinka ne muuttuivat kurssin aikana sekä olivatko he kokeneet viittomakielen oppimisen hyödylliseksi.

Päätimme toteuttaa pääkyselyn Webropol-ohjelmalla, sillä se on tehokas työkalu kyselyn luomista, toteuttamista ja vastausten analysoimista ajatellen. Lisäksi sillä pystyy helposti tavoittamaan kohderyhmään kuuluvia opiskelijoita, joita on suhteellisen suuri määrä ja jotka ovat kahdessa eri koulussa pitkän matkan päässä. Tutkimuksen toteuttaminen muilla tavoin olisi ollut haasteellista.

Kyselyä luodessamme pohdimme kysymysten ymmärrettävyyttä ja selkeyttä, jotta siitä tulisi mahdollisimman vaivaton ja luonteva täyttää. Analysoinnin helpottamiseksi pyrimme myös tekemään kysymyksiä, joihin olisi helppo vastata ja jotka olisivat nopeasti analysoitavissa. Näin ollen päädyimme tekemään pääosin kysymyksiä, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot, mutta laadimme myös muutamia avoimia kysymyksiä. Jätimme muutaman kysymyksen avoimeksi, koska kysymykset olivat niin laajoja, ettei niihin ollut mahdollista luoda tyydyttäviä vastausvaihtoehtoja.

Tehtyäme kyselyn valmiiksi lähetimme sen ensin testattavaksi luokkatovereillemme, jotta saisimme selville kyselyyn vastaamisen keston, puutteet ja kysymysten toimivuuden. Lähetimme kyselyn myös ohjaajillemme. Saimme hyödyllistä palautetta sekä luokkatovereilta että ohjaajilta ja korjasimme kyselyä paremmaksi ennen kuin lähetimme sen varsinaiselle kohderyhmälle.

Seuraavaksi olimme yhteydessä Laanilan ja Kallaveden lukioiden rehtoreihin tutkimuslupa-asioissa ja sovimme puhelimesta luvasta tehdä kyselyä. Toisesta koulusta meitä pyydettiin myös tekemään lyhyt infopaketti (Liite 3) kyselyyn osallistuvien opiskelijoiden vanhemmille tiedoksi työstämme.

Laitoimme varsinaisen kyselyn alkuun pienen saatekirjeen (Liite 4), josta opiskelijat näkivät perustiedot meistä, opinnäytetyöstämme ja tutkimuksestamme.

Sen jälkeen opiskelijat pääsivät vastaamaan kyselyyn (Liite 5) kysymys kerrallaan.

Lähetimme kyselyn linkin molempien lukioiden rehtoreille, jotka laittoivat kyselyt eteenpäin opiskelijoilleen. Kyselyyn pystyi lopulta vastaamaan vielä 27.3.2017 asti, sillä annoimme muutaman päivän lisäaikaa toisen rehtorin ehdotuksesta. Meillä ei ollut etukäteen tiedossa, montako opiskelijaa oli jo ehtinyt käydä kurssin, mutta arviomme mukaan kysely olisi lähtenyt noin 40 opiskelijalle koulua kohden. Arviomme perustui tietoon kurssille osallistuneiden oppilaiden lukumääristä aikaisempina vuosina, mikä oli opinto-ohjaajilta saamamme tiedon mukaan noin 20 oppilasta yhtä kurssia kohden.

Kyselyn ohella valmistimme kolmelle lukiolle tietopakettia Diakonia-ammattikorkeakoulun tarjoamista verkkokursseista (Liite 6.) Nämä koulut kuuluivat niihin 14 lukioon, joille olimme lähettäneet ensimmäiset alustavat kyselyt ja joiden kurssitarjonnassa ei ollut viittomakieltä. Lähetimme tietopaketit vain kolmelle lukiolle, sillä he olivat osoittaneet mielenkiintoa verkkokursseja kohtaan. Välitimme tiedon myös eteenpäin Diakonia-ammattikorkeakoulun koulutussuunnittelun asiantuntijalle, joka vastaa verkkokurssiasioista.

5 TULOKSET

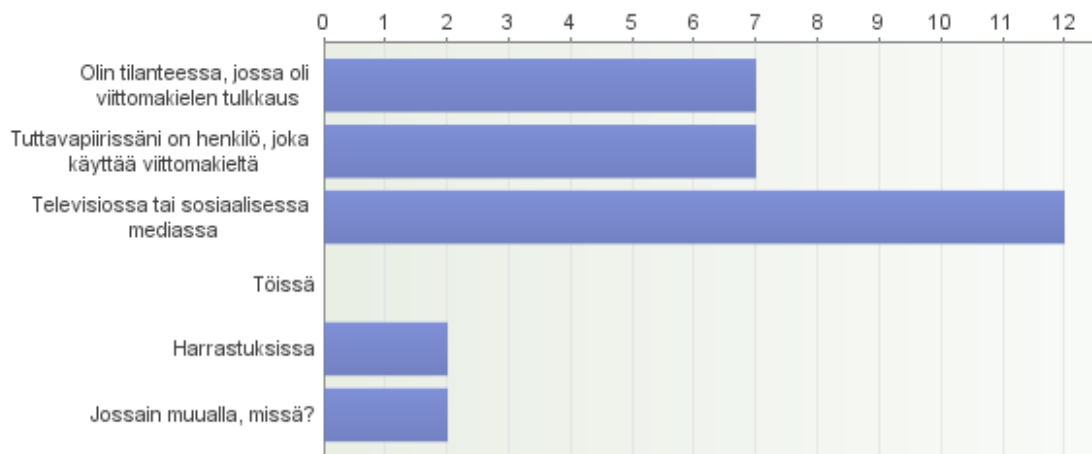
Opinto-ohjaajille lähteneiden alustavien kyselyiden vastauksista kävi ilmi, ettei viittomakieltä opetettu muissa lukioissa kuin Kallaveden lukiossa kahden kurssin verran sekä Laanilan lukiossa puoli kurssia. Näiden kahden lukion kurssitarjontaa meillä olikin jo etukäteen tiedossa. Varsinaiseen kyselyyn Kallaveden ja Laanilan lukion viittomakielen kurssin käyneiltä opiskelijoilta saimme 17 vastausta. Vastaajista 13 oli naisia ja neljä oli miehiä, ja kaikki olivat käyneet vain alkeiskurssin. Tässä luvussa esittelemme saamamme tulokset.

5.1 Ajatukset viittomakielestä ennen kurssia

Kysyimme opiskelijoilta, olivatko he nähneet viittomakieltä ennen kurssin alkua, sillä halusimme tietää, kuinka näkyvä asema viittomakielellä on ja olivatko he tietoisia viittomakielestä. Vastaajista yksi ei ollut nähnyt viittomakieltä ennen kurssia ja loput 16 oli nähnyt viittomakieltä jossain tilanteessa.

Jatkokysymyksenä 16 opiskelijalle, jotka olivat nähneet viittomakieltä ennen alkeiskurssia, kysyimme, minkälaisissa tilanteissa he olivat nähneet viittomakieleen (Kuvio 1: Missä olit nähnyt viittomakieltä ennen kurssia?). Vastauksista sai valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Tuloksista kävi ilmi, että suurin osa opiskelijoista oli nähnyt viittomakieltä televisiossa tai sosiaalisessa mediassa. Muita tärkeimpiä tilanteita olivat viittomakielelle tulkattu tilanne ja viittomakielinen henkilö tuttavapiirissä. Muutama oli lisäksi nähnyt viittomakieltä harrastusten tai jonkin muun tilanteen kautta. Yksi sanoi tutustuneensa viittomakieleen esikoulussa ja ala-asteella, jolloin heille oli opetettu sormiaakkoset. Yksi puolestaan sanoi yhden ala-astekaverinsa äidin olleen kuuro.



KUVIO 1. Missä olit nähnyt viittomakieltä ennen kurssia? (Yläreunassa olevat numerot kuvaavat vastaajamäärää)

Seuraavassa kysymyksessä halusimme tietää, mitä ennakkokäsityksiä opiskelijoilla oli ollut viittomakielestä. Tässäkin sai valita useamman kuin yhden vastausvaihtoehdon. Yhteensä 13 vastaajalla oli jotain ennakkokäsityksiä. 10 heistä ajatteli, että viittomakieli koostuu eleistä ja pantomiimista, mikä oli yleisin ennakkokäsitys. Viisi vastaajista ajatteli viittomakielen olevan kansainvälistä, ja neljä ajatteli viittomisen tapahtuvan suomen kieliopin ja sanajärjestyksen mukaisesti. Neljällä vastaajista ei ollut lainkaan ennakkokäsityksiä.

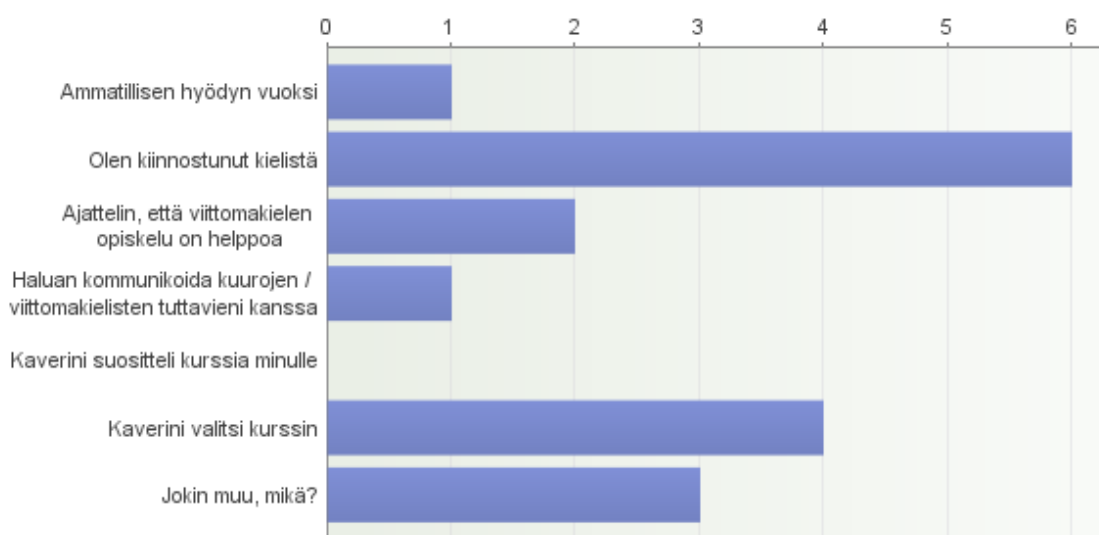
Meitä kiinnosti myös opiskelijoiden viittomakielen taito ennen kurssia. Vastaajista 42 % eli seitsemän opiskelijaa ei osannut lainkaan viittomakieltä. Viisi osasi sormiaakkoset ja kaksi osasi muutaman viittoman. Yksi osasi viittomakieltä jonkin verran. Kaksi opiskelijoista vastasi puolestaan osaavansa jo viittomakieltä: toinen osasi viittoa hyvin ja toinen osasi suurimman osan kurssilla käydyistä viittomista ja enemmänkin.

Yksi kysymyksistä oli, kuinka opiskelijat olivat alun perin kiinnostuneet viittomakielestä. Asiaan vaikuttaneet syyt vaihtelivat paljon, mutta suurimmaksi syyksi osoittautui viittomakielen mahdollinen hyöty elämässä, mikä oli kuuden opiskelijan syy mielenkiintoon kieltä kohtaan. Kaksi heistä mainitsi erikseen, että viittomakieltä voi käyttää tilanteissa, joissa ei voi puhua ääneen tai kuulla hyvin. Yksi mainitsi viittomakielen osaamisen hyödyn erityisesti työelämässä. Kolmella vas-

taajista oli puolestaan tuttavapiirissä viittomakieltä tai viittomia käyttävä henkilö, mikä oli vaikuttanut kiinnostukseen viittomakieltä kohtaan. Viiden mielestä viittomakieli tai viittomakielen kurssi kuulosti kiinnostavalta. Kaksi vastaajista ei osannut sanoa syytä. Yksi lähti kurssille, sillä hänen kaverinsakin oli kurssilla, mutta kyseinen opiskelija ei erikseen määritellyt, miksi oli kiinnostunut viittomakielestä.

Halusimme selvittää, mitkä syyt olivat saaneet opiskelijat valitsemaan viittomakielen kurssin opintoihinsa (Kuvio 2: Miksi valitsit viittomakielen kurssin?), sillä vastausten perusteella voi arvioida vastaajien asenteita viittomakieltä kohtaan. Oli myös mielenkiintoista tietää, mitkä syyt vaikuttavat kurssin valintaan.

Vastaukset jakoutuivat melko laajasti, mutta enemmistölle kurssin valintaan johdaneet syyt liittyivät yleiseen kiinnostukseen kielistä ja siihen, että myös kaveri oli kurssilla. Muut syyt olivat mahdollinen viittomakielen opiskelu tulevaisuudessa, kiinnostus oppia uutta ja puolikkaan kurssin tarve riittävän kurssimäärän saavuttamiseen.



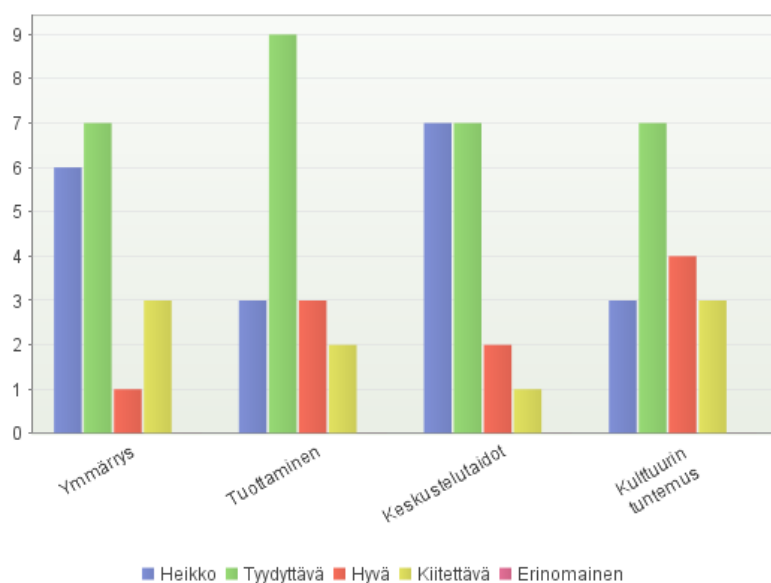
KUVIO 2. Miksi valitsit viittomakielen kurssin? (Yläreunassa olevat numerot kuvaavat vastaajamäärää)

5.2 Ajatukset viittomakielestä kurssin jälkeen

Kysyimme opiskelijoilta, oliko kurssi vastannut heidän odotuksiaan. 12 vastaajista eli 71 % oli sitä mieltä, että kurssi oli vastannut heidän odotuksiaan. Kolme vastaajista ei osannut sanoa ja kaksi vastasi kieltävästi. Syyt siihen, että odotukset eivät täyttyneet, olivat kurssin tylsyys ja liian vähäinen arkiviittomien läpikäyminen.

Viittomakielen oppimisen hyödyllisyys jakoi myös mielipiteitä. Yhdeksän vastaajista oli sitä mieltä, että kurssi oli hyödyllinen, mutta he eivät olleet kuitenkaan käyttäneet viittomakieltä jälkeensä. Viisi vastaajista ei kokenut oppineensa tarpeeksi voidakseen käyttää kieltä. Kahden opiskelijan mielestä viittomakielen taito on hyödyllinen, ja he ovatkin suunnitelleet myös hakevansa alalle, jossa taitoa voi tarvita. Yksi vastaajista ei koe tarvitsevansa viittomakielen taitoa lainkaan.

Pyysimme opiskelijoita arvioimaan heidän viittomakielen taitonsa ymmärryksen, tuottamisen, keskustelutaitojen ja kulttuurin tuntemuksen osalta (Kuvio 3). Opiskelijat arvioivat kulttuurintuntemuksensa parhaimmaksi ja viittomakielen tuottamisen taitonsa toiseksi parhaimmaksi. Toiseksi heikoimmaksi he arvioivat viittomakielen ymmärtämisen ja heikoimmaksi keskustelutaitonsa.



KUVIO 3. Arvio omasta viittomakielen taidosta kurssin jälkeen

Kysyimme opiskelijoilta heidän viittomakielen käytöstään kurssin jälkeen. Vastajaista seitsemän sanoi käyttäneensä kieltä, mutta vain yksi ilmoitti käyttäneensä sitä päivittäin. Kolme sanoi käyttäneensä kieltä harvoin ja kolme sanoi käyttäneensä kieltä silloin tällöin. Vastajat olivat käyttäneet viittomakieltä kurssin jälkeen pääasiassa kuulevien tai kuurojen tuttujen kanssa sekä harrastuksissa. Yksi oli myös opettanut kieltä veljelleen.

Palasimme vielä kyselyn lopussa uudelleen ennakkokäsityksiin selvittääksemme, oliko kurssi auttanut muuttamaan opiskelijoiden käsityksiä viittomakielestä. 10 vastaajista sanoi, etteivät heidän ennakkokäsityksensä olleet muuttuneet lainkaan, mutta kolmella heistä ei ollut ollutkaan ennakkokäsityksiä ennen kurssia. Yksi sanoi käsityksiensä olleen sellaisia kuin pitikin ja yksi ei osannut sanoa, olivatko käsitykset muuttuneet. Kaksi kertoi oppineensa, että viittomakieli ei ole kansainvälistä ja yksi sanoi oppineensa, että viittomakielen lauserakenne eroaa suomen kielen sanajärjestyksestä. Yhden mielestä kieli oli myös ollut vaikeampaa ja yhdestä helpompaa kuin oli alun perin ajatellut.

5.3 Viittomakieli lukion jälkeen

Kysyimme opiskelijoilta, haluaisivatko he opiskella lisää viittomakieltä vielä tulevaisuudessa. Kahdeksan osoitti kiinnostusta jatkaa kielen opiskelua, mutta osalla oli tällä hetkellä esteenä ajan puute ja osalla koulu ei tarjonnut lisäkursseja. Kaksi vastaajista ei ollut kiinnostunut jatkamaan viittomakielen opiskelua ja seitsemän ei osannut sanoa.

Lisäksi vastaajista kaksi oli ajatellut hakeutua viittomakielialalle opiskelijaksi tai töihin. Toinen vastasi kiinnostuneensa kurssin seurauksena viittomakielenohjaajan ja kehitysvammaisten koulun opettajan ammatista. Toinen oli kiinnostunut jo ennen kurssia viittomakielenohjaajan ja jostakin toisesta alaan liittyvästä ammatista, jota hän ei erikseen määritellyt. 14 vastaajista ei aio hakeutua viittomakielialalle opiskelemaan tai töihin, ja yksi ei osannut sanoa, aikooko hakeutua vai ei.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimusmuotona sähköinen kysely osoittautui hyväksi menetelmäksi, mutta vastausten keräämisen ajankohta alkukevästä ei ollut paras mahdollinen, sillä kolmannen vuoden opiskelijoilla oli ylioppilaskirjoitukset vielä meneillään. Taivittelemastamme vastaajajoukosta pieni osa osallistui tutkimukseen, mutta saimme kuitenkin riittävästi vastauksia kyselyn analysointia varten. Tulokset eivät kuitenkaan ole yleistettävissä.

Vastausten perusteella voidaan päätellä viittomakielen olevan jonkin verran esillä yhteiskunnassa, sillä vain yksi 17 opiskelijasta ei ollut nähnyt viittomakieltä ennen kurssia. Etenkin television ja sosiaalisen median voidaan todeta olevan kanavia, joissa viittomakieltä voi nähdä. Kyselyn tuloksista nousi esiin myös viittomakieleen liittyvien ennakkokäsityksien muuttumattomuus kurssin jälkeen, viittomakielen kurssin valintaan vaikuttaneiden tekijöiden suhde opiskelijan motivaatioon sekä kurssin hyödyt.

Suurin osa vastaajista ajatteli viittomakielen olevan joka maassa sama ja perustuvan eleisiin tai puhutun kielen rakenteeseen, mitä olimmekin arvelleet. Yllättävää kuitenkin oli, että käsitykset eivät olleet muuttuneet kurssin aikana lainkaan seitsemällä vastaajalla, joilla oli ollut jonkinlaisia ennakkokäsityksiä viittomakielestä. Tämä herätti ihmetystä ja mietimme, oliko kysymyksen asettelu ollut epäselvä tai oliko kurssilla tämän asian käsittely jäänyt vähemmälle huomiolle. Mietimme myös, olisivatko opiskelijat, joiden ennakkokäsitykset eivät olleet muuttuneet, käyneet kurssin eri vuonna kuin opiskelijat, joiden käsitykset olivat muuttuneet. Emme kyselyssä erikseen pyytäneet vastaajia kertomaan, minä luvulla he olivat käyneet kurssin, joten sekin on mahdollista, että eri vuosina viittomakieliin liittyviin käsityksiin on keskitytty eri tavoin.

Pohdimme lisäksi yhdeksi mahdollisuudeksi, että vastaajat eivät välttämättä olleet ymmärtäneet, mitä sanalla *ennakkokäsitys* on tarkoitettu. He olivat saattaneet käsittää sanan esimerkiksi niin, että haluamme tietää, mitä he ajattelevat viittomakielen vaativuudesta. Voi olla, että sana ennakkoluulo olisi ollut ymmär-

rettävämpi. Valitsimme sanan ennakkokäsitys, koska mielestämme ennakkoluulo-sanassa on negatiivinen sävy. On myös mahdollista, etteivät he olleet yhdistäneet tätä kysymystä aiempaan kysymykseen, jossa kysyimme ennakkokäsityksistä.

Kysymyksen asettelua pohdimme myös kysymyksissä 11 ja 13, joissa kysyimme, onko viittomakielen oppimisesta ollut hyötyä ja onko opiskelija käyttänyt viittomakieltä kurssin jälkeen. Näiden kysymysten vastaukset olivat ristiriidassa keskenään usean vastaajan kohdalla. Kysymyksessä 11 moni oli vastannut, ettei ole käyttänyt viittomakieltä, mutta on kokenut taidon hyödylliseksi. Kysymyksessä 13 osa näistä vastaajista kuitenkin kertoi käyttäneensä viittomakieltä kurssin jälkeen. Mietimme, olisiko kysymyksessä 11 pitänyt olla vielä jokin vastausvaihtoehto lisää, tai olisiko vastausvaihtoehtojen pitänyt olla yksinkertaisempia. Selvästi kysymys 11 on ollut ongelmallinen.

Vastauksia analysoidessa oli havaittavissa, että suurin osa opiskelijoista oli kokenut viittomakielen oppimisen hyödylliseksi. Kuusi sanoi lisäksi kiinnostuneensa viittomakielestä nimenomaan sen vuoksi, että siitä voisi tulevaisuudessa olla hyötyä.

Kyselymme vastaajista suurin osa oli naisia, mistä voi päätellä kielten kiinnostavan yleisesti enemmän naisia kuin miehiä. Kuten aikaisemmin totesimme, vastaavia tutkimustuloksia on saatu ennenkin, sillä tytöt ovat kautta aikojen halunneet opiskella vieraita kieliä enemmän kuin pojat.

Tutkimuksestamme kävi ilmi, että henkilökohtainen kiinnostus kieliä kohtaan oli suurin syy valita viittomakielen kurssi. Huomasimme myös, että kurssille osallistumisen syyt vaikuttivat motivaatioon, oppimiseen sekä kielen käyttämiseen ja sen parissa jatkamiseen. Aikaisemmissa tutkimuksissa, niin Yhdysvalloissa kuin Suomessa, on tehty samoja havaintoja kurssivalintoihin liittyen. Tutkimukset osoittavat, että useimmin kurssin valitsemisen syynä on mielenkiinto kieltä kohtaan, perhetaustat ja tulevaisuuden suunnitelmat.

Jos taas kurssille menemisen syynä oli ajatus kurssin helppoudesta tai halu valita kaverin kanssa sama kurssi, oli havaittavissa, ettei opiskelijalla ollut kiinnostusta jatkaa viittomakielen opiskelua tai hakeutua alalle. Nämä vastaajat eivät myöskään kokeneet oppineensa tarpeeksi, jotta voisivat käyttää viittomakieltä jatkossa. Tästä voi päätellä, että jos kurssin valinnan perusteena ei ole oma mielenkiinto, se vaikuttaa myös oppimistuloksiin.

Mikäli kurssin valitsemisen taustalla oli opiskelijan kiinnostus kieltä kohtaan, oli näkyvissä myös halua jatkaa viittomakielen opiskelua kurssin jälkeen. Motivaatioon vaikutti myös se, että oli jotain taustaa viittomakielestä tai tuttavapiirissä viittomakieltä käyttäviä henkilöitä. Henkilökohtainen kiinnostus näkyi myös haluna työskennellä tulevaisuudessa alalla, jossa viittomakielen osaamisesta on hyötyä.

Tutkimustamme voisi laajentaa kyselemällä kurssien opettajilta, mitkä menetelmät he ovat havainneet hyödyllisiksi. Näin tutkimusta olisi mahdollista jatkaa esimerkiksi suunnittelemalla kurssipaketin lukioille, joilla on kiinnostusta aloittaa viittomakielen kurssien tarjoaminen opiskelijoilleen. Tätä kehittämistyötä voisi olla mahdollista tehdä yhteistyössä Diakonia-ammattikorkeakoulun kanssa ottaen huomioon oppilaitoksen tarjoamat verkkokurssit.

Opinnäytetyömme kautta tiedotimme kolmea koulua Diakonia-ammattikorkeakoulun tarjoamista viittomakielen verkkokursseista. Työmme varsinaisena tavoitteena ei ollut, että lukiot alkaisivat suoraan opinnäytetyömme johdosta järjestää viittomakielen kursseja. Halusimme herättää heidät ajattelemaan viittomakielen opiskelun mahdollisuutta ja tiedottaa, että Diakonia-ammattikorkeakoululla on myös verkkokursseja tarjonnassaan.

Diakonia-ammattikorkeakoululla olisikin hyvä mahdollisuus alkaa markkinoida verkkokurssia enemmän lukioille ja lukio-opiskelijoille. Opiskelijoissa olisi varmasti useita viittomakielen opiskelusta kiinnostuneita. Tuomalla viittomakieltä lukioiden kurssitarjontaan voisi myös viittomakielten asema Suomessa vahvistua.

LÄHTEET

- Finnish National Agency for Education i.a. Education system. Equal opportunities to high-quality education. Viitattu 6.3.2017.
http://www.oph.fi/english/education_system
- Jantunen, Tommi 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Helsinki: Finn Lectura.
- Jokinen, Markku 2000. Kuurojen oma maailma – kuurous kielenä ja kulttuurina. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 79–101.
- Kallaveden lukio. Opinto-opas 2016–2017. Viitattu 10.8.2016.
<https://kallavedenlukio.fi/verkojulkaisut/zine/21/toc>
- Kielikoulutuspolitiikan verkosto i.a. Viitattu 19.4.2017
<http://www.kieliverkosto.fi/>
- Kielivalinnat ja kielten opiskelu 2005. Viitattu 6.3.2017.
<http://www.mv.helsinki.fi/home/niskanen/sajavaara.pdf>
- Korkeakivi, Riitta 2015. Minne menet, kieltenopetus? 18/2015. Opettaja. Viitattu 6.3.2017.
<http://www.opettaja.fi/cs/opettaja/jutut&juttuID=1408911834710>
- Kotimaisten kielten keskus i.a. a. Kielitieto. Kielet. Viitattu 30.3.2017.
<http://www.kotus.fi/kielitieto/kielet>
- Kotimaisten kielten keskus i.a. b. Kielitieto. Kielipolitiikka. Kielipoliittiset elimet Suomessa. Viitattu 19.4.2017
https://www.kotus.fi/kielitieto/kielipolitiikka/kielipoliittiset_elimet_suomessa
- Kuurojen Liitto 2017. Viittomakielet ja viittomakieliset. Viitattu 30.3.2017.
http://www.kuurojenliitto.fi/fi/viittomakielet/viittomakielet-ja-viittomakieliset#.V6W_cKlcmxA
- Kuurojen Liitto ry i.a. Kysymyksiä ja vastauksia kuuroudesta ja viittomakielestä -esite. Viitattu 20.4.2017.
- Laakso, Mira 2012. Kädet ylös jos naurattaa! Tutkimus suomenkielisen stand up -komiikan tulkkaamisesta viittomakielelle. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielen tulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

- Laanilan lukio. Opinto-opas 2016–2017. Viitattu 10.8.2016.
<http://www.laanilanlukio.fi/Opinto-opas.pdf>
- Laanilan lukio 2013. L.O.K.I. Laanilan lukion väki vuorollaan. Viittomakieli osana yleissivistystä. Viitattu 7.8.2016.
<https://laanilanlukio.wordpress.com/2013/01/14/viittomakieli-osana-yleissivistysta/>
- Nikki, Maija-Liisa 1998. Kielikoulutuspolitiikan toimeenpano. Teoksessa Sauli Takala & Kari Sajavaara (toim.) Kielikoulutus Suomessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 23–45.
- Mikkeli 2016. Viittomakielisen kulttuurin 60-vuotisjuhlaa vietetään Mikkelissä. Viitattu 20.4.2017. <http://www.mikkeli.fi/uutinen/viittomakielisen-kulttuurin-60-vuotisjuhlaa-vietetaan-mikkelissa>
- Numminen, Jaakko & Piri, Riitta 1998. Kieliohjelman suunnittelu Suomessa. Teoksessa Sauli Takala & Kari Sajavaara (toim.) Kielikoulutus Suomessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 721.
- Oikeusministeriö 2015. Viittomakielisten oikeuksia edistävä viittomakielilaki voimaan toukokuun alusta. Viitattu 10.8.2016.
<http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2015/04/viittomakielistenoikeuksiaedistavaviittomakielilakivoimaantoukokuun-alusta.html>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. Kieltenopetus alkamaan jo ensimmäiseltä luokalta ja varhaiskasvatuksesta – neljä miljoonaa avustuksia kunnille. Viitattu 19.4.2017.
http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/kieltenopetus-alkamaan-jo-ensimmaiselta-luokalta-ja-varhaiskasvatuksesta-nelja-miljoonaa-avustuksia-kunnille
- Pakkoruotsi.net. Kielivalinnat ja kielten opiskelu. i.a. Viitattu 6.3.2017.
<http://www.pakkoruotsi.net/kielivalinnat.shtml>
- Penttilä, Pauliina 2012. Kielitaitoinen kansa? ”Se ei ole kohta enää totta.” Suomen kuvalehti. Viitattu 6.3.2017.
<https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/kielitaitoinen-kansa-se-ei-ole-kohta-ena-totta/>
- Pokki, Elina 2011. Kuurojen kulttuuri. Kuurojen Liitto ry. Viitattu 30.3.2017.
<https://www.pori.fi/material/attachments/hallintokunnat/kulttuuritoimi>

/kulttuuri/68DRHTPJB/Kuurojen_kulttuuri.pdf

- Rautalin, Tiina 2017. Opinto-ohjaaja, Laanilan lukio. Oulu. Sähköpostiviesti 18.1. Vastaanottaja Silja Kaasalainen.
- Rosen, Russell S. 2008. American Sign Language as a Foreign Language in U.S. High Schools: State of the Art. Julkaisussa *Modern Language Journal*, Vol. 92(1), s. 10–38. John Wiley & Sons, Inc.
- Rosen, Russel S. 2002. *Learning American Sign Language in High School. Motivation, Strategies and Achievement*. Gallaudet University Press. Washington D.C.
- Sajavaara, Kari 2006. Kielivalinnat ja kielten opiskelu. Teoksessa Alanen, Riikka; Dufva, Hannele & Mäntylä, Katja (toim.) *Kielen päällä: näkökulmia kieleen ja kielenkäyttöön*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 223–251.
- Sivén, Anne 2017. Opinto-ohjaaja, Kallaveden lukio. Kuopio. Sähköpostiviesti 12.1. Vastaanottaja Silja Kaasalainen.
- Suomen kieltenopettajien liitto ry. Tilastotietoa kielivalinnoista. i.a. Viitattu 6.3.2017. https://www.sukol.fi/ajankohtaista/tilastotietoa/tilastotietoa_kielivalinnoista
- Tilastokeskus i.a. Taulukot. Ainevalinnat. Liitetaulukot. Viitattu 20.4.2017. <http://www.stat.fi/til/ava/tau.html>
- Tilastokeskus 2016. Lukiokoulutuksen opiskelijamäärä lähes ennallaan. Viitattu 19.4.2017. http://www.stat.fi/til/lop/2015/lop_2015_2016-06-09_tie_001_fi.html
- Työväenmuseo Werstas 2016. Kuurojen museon uusi näyttely kertoo Kuurojen kulttuuripäivistä. Viitattu 20.4.2017. <http://www.werstas.fi/kuurojen-museon-uusi-nayttely-kulttuuripaivista/>
- U.S. Bureau of Labor Statistics 2005. College Enrollment and Work Activity of 2004 High School Graduates. Viitattu 19.4.2017. https://www.bls.gov/news.release/archives/hsgec_03252005.pdf
- Viittomakielilaki 359/2015, 10.4.2015. Viitattu 10.8.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150359>
- Viittomakielilakia valmistelewan työryhmän mietintö. Mietintöjä ja lausuntoja 42/2014. Helsinki: Oikeusministeriö. Viitattu 10.8.2016.

http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1411039009003/Files/OM_julkaisu_42_2014.pdf

LIITTEET

Liite 1 Kysely opinto-ohjaajille

HYVÄ OPINTO-OHJAAJA

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulun Turun toimipisteessä viittomakielien ja tulkkauksen koulutusohjelmassa. Teemme opinnäytetyönämme kartoitusta lukiolaisten halukkuudesta opiskella viittomakieltä vieraana kielenä. Tavoitteenamme on selvittää nuorten kiinnostusta ja tietämystä viittomakielestä ja kuurojen yhteisöstä.

Lähestymme teitä alustavalla kyselyllä, jonka tarkoituksena on selvittää koulunne kiinnostusta osallistua opinnäytetyömme toteuttamiseen. Kyselyllä kartoitamme, millainen tilanne koulussanne on tällä hetkellä viittomakielen opiskelun suhteen. Myöhemmin kevätlukukaudella tarkoituksenamme olisi lähettää koululenne laajempi kysely, joka olisi suunnattu ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille.

Jos teillä on mahdollisuus osallistua tutkimukseemme, niin toivoisimme teidän vastaavan alla oleviin kysymyksiin 18.12.2016 mennessä. Mikäli koette, että joku toinen henkilö olisi ns. oikea henkilö vastaamaan kysymyksiimme, voisitteko ystävällisesti toimittaa kyselyn hänelle ja kertoa meille tehneenne siten. Olemme lähettäneet 14 koulun opinto-ohjaajalle kyselyn, koska opintojen ohjaajilla on mielestämme paras näkemys oppilaiden mieltymyksistä ja valinnoista. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Arvostamme kovasti apuanne.

Kysymykset

1. Käytetäänkö koulussanne viittomakieltä tai viitottua puhetta opetuksessa tulkin välityksellä?
2. Onko koulunne kurssitarjonnassa tarjottu / tarjotaanko nyt viittomakieltä oppiaineena?

3. Tiedättekö onko kaupungissanne jokin toinen lukio, jossa viittomakieltä olisi käytössä?
4. Jos koulullanne ei tarjota viittomakielen opetusta, olisiko koulullanne kiinnostusta järjestää opetusta tai osallistua Diakonia-ammattikorkeakoulun viittomakielen verkkokursseille?
5. Kuinka paljon opiskelijat arviolta ovat valinneet vieraita kieliä opintosuunnitelmiinsa?
6. Onko jotain, mitä haluatte kysyä tai mistä haluaisitte kertoa tarkemmin?

Kiitos ajastanne!

Ystävällisin terveisin

Bella Säälehto ja Silja Kaasalainen

Liite 2 Kysely viittomakielen kurssia tarjoaville kouluille

HYVÄ OPINTO-OHJAAJA

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulun Turun toimipisteessä viittomakielen ja tulkkauksen koulutusohjelmassa. Teemme opinnäytetyönämme kartoitusta lukiolaisten halukkuudesta opiskella viittomakieltä vieraana kielenä. Tavoitteenamme on selvittää nuorten kiinnostusta ja tietämystä viittomakielestä ja kuurojen yhteisöstä.

Lähestymme teitä kyselyllä, jonka tarkoituksena on selvittää koulunne kiinnostusta osallistua opinnäytetyömme toteuttamiseen. Kyselyllä kartoitamme, millainen tilanne koulussanne on tällä hetkellä viittomakielen opiskelun suhteen. Ajaatuksenne olisi myöhemmin kevätlukukaudella lähettää vielä toinen, laajempi kysely, joka olisi suunnattu koulunne opiskelijoille.

Jos teillä on mahdollisuus osallistua tutkimukseemme, niin toivoisimme teidän vastaavan alla oleviin kysymyksiin 18.12.2016 mennessä. Mikäli koette, että joku toinen henkilö olisi ns. oikea henkilö vastaamaan kysymyksiimme, voisitteko ystävällisesti toimittaa kyselyn hänelle ja kertoa meille tehneenne siten. Olemme lähettäneet kyselyn teille, koska opintojen ohjaajilla on mielestämme paras näkemys oppilaiden valinnoista ja kurssitarjonnasta. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Arvostamme kovasti apuanne.

Kysymykset

1. Käytetäänkö koulussanne viittomakieltä tai viitottua puhetta opetuksessa tulkin välityksellä?
2. Mitkä seikat ovat vaikuttaneet siihen, että koulunne kurssitarjonnassa tarjotaan viittomakieltä oppiaineena?
3. Minkä mittainen viittomakielen kurssi on?
4. Minkä tasoinen kurssi on?
5. Kuinka usein kurssia on tarjottu?

6. Kuinka paljon viittomakielen kurssi sisältää kielen lisäksi kulttuuriin tutustumista? Pyydämme ilmoittamaan kulttuuriopintojen määrän tunteina + kurssin kokonaistuntimäärän.
7. Kuinka monet oppilaat ovat valinneet viittomakielen kurssia vuosittain?
8. Tiedätekö onko kaupungissanne jokin toinen lukio, jossa viittomakieltä olisi käytössä?
9. Onko jotain, mitä haluatte kysyä tai mistä haluaisitte kertoa tarkemmin?

Kiitos ajastanne!

Ystävällisin terveisin

Bella Säälehto ja Silja Kaasalainen

Liite 3 Infokirje opiskelijoiden vanhemmille kyselystä



HYVÄT OPISKELIJOIDEN VANHEMMAT

Olemme kaksi viittomakielen tulkkiopiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta Turun toimipisteestä. Olemme tekemässä opinnäytetyötämme viittomakielen opetuksesta lukioissa ja haluaisimmekin lähettää koulun viittomakielen kurssille osallistuneille opiskelijoille lyhyen kyselyn työme tiimoilta. Kysymykset liittyvät lukiolaisten kokemuksiin viittomakielestä, sen opiskelusta ja vaikutuksista sekä kurssin hyödyllisyydestä. Kyselyyn vastaaminen tapahtuu nimettömästi ja kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Toivomme, että mahdollisimman monella kurssille osallistuneella opiskelijalla olisi hetki aikaa käydä vastaamassa kyselymme, sillä heidän vastauksensa ovat erittäin arvokkaita työme kannalta. Kysely on auki perjantaihin 24.03.2017 asti.

Valmiiseen opinnäytetyöhömme voi käydä tutustumassa loppukevällä 2017 Theseus-tietokannassa.

Ystävällisin terveisin

Silja Kaasalainen ja Bella Säälehto

Liite 4 Saatekirje opiskelijoiden kyselyyn

Hyvä opiskelija

Olemme kaksi viittomakielen tulkiopiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulun Turun toimipisteestä. Teemme opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on tutkia lukiolaisten kokemuksia viittomakielestä, sen opiskelusta ja vaikutuksista. Suurin osa kysymyksistä on monivalintakysymyksiä ja kyselyyn vastaamiseen menee noin 10 minuuttia. Vastaaminen tapahtuu nimettömästi ja kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Toivomme, että sinulla on aikaa täyttää tämä kysely 24.03.2017 mennessä, sillä vastauksesi ovat arvokkaita opinnäytetyömme kannalta. Valmiin opinnäytetyömme voi käydä lukemassa Theseuksesta loppukeväällä 2017.

Ystävällisin terveisin

Silja Kaasalainen ja Bella Säälehto

Liite 5 Webropol-kysymykset

Kysely lukiolaisille viittomakielestä

1. Sukupuoli?

- Nainen
- Mies
- Muu

2. Olitko nähnyt viittomakieltä ennen kurssin alkua?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

3. Missä olit nähnyt viittomakieltä? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Olin tilanteessa, jossa oli viittomakielen tulkkaus
- Tuttavapiirissäni on henkilö, joka käyttää viittomakieltä
- Televisiossa tai sosiaalisessa mediassa
- Töissä
- Harrastuksissa
- Jossain muualla, missä?

4. Mitä ennakkokäsityksiä sinulla oli ennen kurssin alkua? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Viittomakieli on kansainvälistä
- Viittomakieli koostuu eleistä ja pantomiimista
- Viittominen tapahtuu suomen kieliopin ja sanajärjestyksen mukaisesti
- Minulla ei ollut ennakkokäsityksiä
- Joitain muita, mitä?

5. Osaitko viittomakieltä ennen kurssin alkua?

- En
- Osasin sormiaakkoset

- Osasin muutaman viittoman
- Osasin jonkin verran
- Jokin muu, mikä?

6. Miten kiinnostuit viittomakielestä?

7. Miksi valitsit viittomakielen kurssin?

- Ammatillisen hyödyn vuoksi
- Olen kiinnostunut kielistä
- Ajattelin, että viittomakielen opiskelu on helppoa
- Haluan kommunikoida kuurojen / viittomakielisten tuttavieni kanssa
- Kaverini suositteli kurssia minulle
- Kaverini valitsi kurssin
- Jokin muu, mikä?

8. Vastasiko kurssi odotuksiasi?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

9. Miksi kurssi ei vastannut odotuksiasi?

10. Kävitkö kurssin jälkeen jatkokurssin?

- Kyllä
- En
- En, koulun tarjonnassa ei ollut jatkokurssia
- Aion käydä jatkokurssin, mutta se ei ole vielä alkanut
- Jokin muu, mikä?

11. Onko sinulle ollut hyötyä viittomakielen oppimisesta?

- Kyllä, aion hakea / olen hakenut alalle, jossa viittomakielen osaamisesta on hyötyä
- Kyllä, olen päässyt juttelemaan kuurojen / viittomakielisten kanssa

- Kyllä, olen käyttänyt sitä työtehtävissäni / harrastuksissani
- En ole käyttänyt viittomakieltä, mutta olen kokenut taidon hyödylliseksi
- Ei, en koe tarvitsevani viittomakieltä
- Ei, en koe oppineeni tarpeeksi, jotta voisin käyttää viittomakieltä
- Jokin muu, mikä?

12. Millaiseksi koet viittomakielen taitosi tällä hetkellä?

	Heikko	Tyydyttävä	Hyvä	Kiitettävä	Erinomainen
Ymmärrys					
Tuottaminen					
Keskustelutaidot					
Kulttuurin tuntemus					

13. Oletko käyttänyt viittomakieltä kurssin jälkeen?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

14. Kuinka usein olet käyttänyt viittomakieltä?

- Päivittäin
- Viikoittain
- Silloin tällöin
- Harvoin

15. Millaisissa tilanteissa olet käyttänyt viittomakieltä? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Kuurojen ystävien tai tuttujen kanssa
- Kuulevien ystävien tai tuttujen kanssa
- Kuurojen yhdistyksellä
- Töissä
- Harrastuksissa
- Jossain muualla, missä?

16. Haluaisitko opiskella lisää viittomakieltä?

- Kyllä, mutta nyt aikani ei riitä

- Kyllä, mutta koulussamme ei ole enempää kursseja
- Kyllä, olen jo jatkanut opiskelua, missä?
- En
- En osaa sanoa
- Jokin muu, mikä?

17. Aiotko kurssin seurauksena hakeutua viittomakielialalle opiskelijaksi tai töihin? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Kyllä, viittomakielen tulkiksi
- Kyllä, viittomakielenohjaajaksi
- Kyllä, jokin muu ammatti, mikä?
- Olin ajatellut hakeutua viittomakielialalle jo ennen kurssia
- En
- En osaa sanoa

18. Ovatko ennakkokäsityksesi viittomakielestä muuttuneet? Jos ovat, niin miten?

19. Tähän voit kirjoittaa muita mieleen tulleita ajatuksia tai kommentteja.

Liite 6 Lisätietoa Diakin verkkokursseista

Kyseessä on viittomakielen alkeiskurssi, joka sisältää viittomakieltä (3 opintopistettä) ja kuurojen kulttuuria (2 opintopistettä). Kurssi on korkeakoulutasoinen ja opiskelijat ilmoittautuvat kurssille avoimen ammattikorkeakoulun kautta. Kurssi järjestetään kahdeksana verkkoistuntona ja se sisältää myös itsenäistä työskentelyä sekä oppimistehtäviä. Yhden istunnon pituus on noin kolme oppituntia. Kurssin hinta on lukuvuonna 2016–2017 ollut kymmenen euroa opintopistettä kohti. Osallistujilla tulee olla käytössään web-kamera ja mikrofoni. Tavoitteena on, että opiskelijalla on kurssin jälkeen perustiedot suomalaisesta viittomakielistä, hän tietää kuinka kuurojen kanssa voi kommunikoida ja mitä erityispiirteitä kuurojen kulttuurissa on.

Diakin on myös mahdollista tarjota sekä laajuudeltaan että toteutustavaltaan edellisestä poikkeavia verkko-opintoja, mikäli ne sopisivat teidän oppilaidenne tarpeisiin paremmin.

Kurssi olisi mahdollista tehdä laajuudeltaan yhden tai kahden lukion kurssin mittaiseksi, ja siinä tulisi sivussa myös kulttuurin piirteitä. Istunnot ovat nyt olleet noin kahden viikon välein aina aamulla, mutta tätäkin voisi tarpeen tullen muuttaa.

Mikäli lukiollanne olisi kiinnostusta tarjota opiskelijoille Diakin viittomakielen perusteita verkkokurssina yhtenä vaihtoehtona kurssitarjonnassanne, suosittelemme ottamaan yhteyttä koulumme avoimen ammattikorkeakoulun koulutussuunnittelun asiantuntijaan Sanna Uusipaikkaan.

Terveisin Silja Kaasalainen ja Bella Säälehto